

PR. PROF. CONSTANTIN PREDA

**SFÂNTUL IOAN EVANGHELISTUL,
APOSTOLUL ȘI TEOLOGUL
IUBIRII**

Introducere în opera Ucenicului care rămâne

DOXOLOGIA
Iași, 2026

Motto

„Noi am cunoscut și am crezut iubirea
pe care Dumnezeu o are către noi” (I Ioan 4, 16)

Cuprins

<i>Cuvânt înainte</i>	11
-----------------------------	----

CAPITOLUL I

Scrierile atribuite Sfântului Apostol Ioan	23
---	----

1. Problema ioaneică	23
2. Autoritatea Sfântului Ioan: datele tradiției patristice	25
3. Identitatea Ucenicului pe care-L iubea Iisus	31
4. O reconstituire ipotetică	33

CAPITOLUL II

Evangelia duhovnicească a Bisericii	37
--	----

1. Importanța Evangheliei după Ioan pentru Biserică	37
2. Originea literară și istoria redactării Evangheliei după Ioan	41
3. Istoria comunității ioaneice și etapele redactării Evangheliei a Patra	50
3.1. Mărturia Apostolului Ioan și nașterea tradiției ioaneice	50
3.2. Prima ediție scrisă a Evangheliei și contextul ei existențial	53
3.3. Redactarea finală a Evangheliei a patra: Cea de a doua ediție și scopul ei	56
4. Scopul pentru care evangelistul Ioan a scris Evangelia sa	59

5. Locul și data redactării finale	
a Evangheliei a patra	61
6. Contextul istoric, cultural și religios	
al Evangheliei după Ioan	62
7. Universul conceptual al Evangheliei după Ioan:	
vocabularul și stilul	66
8. Tehnicile narative și strategiile retorice	70
8.1. Ambiguitatea	70
8.2. Expresii cu sens suprapus	75
8.3. Dualismul ioaneic	76
8.4. Ironia	77
8.5. Limbajul simbolic	80
9. Timpul și spațiul narativ	86
10. Caracterizarea ucenicilor	
și a autorităților religioase	88
11. Caracterul specific al Evangheliei după Ioan	91
12. Evanghelia după Ioan și Evangheliile Sinoptice:	
Asemănări și deosebiri	94
12.1. Asemănările	95
12.2. Deosebiri	96
13. Structura teologico-literară	
a Evangheliei după Ioan	99
14. Analiza conținutului Evangheliei după Ioan	104
15. Specificul teologic al Evangheliei după Ioan:	
temele teologico-narative	132
15.1. Chipul lui Iisus Hristos în Evanghelia a patra	134
15.2. Iisus Hristos, epifania	
sau manifestarea iubirii Tatălui	139
15.3. Misiunea lui Hristos și mântuirea lumii	143
15.4. Amprenta teocentrică a teologiei	
Evangheliei a patra	145
15.5. Experiența lui Hristos în viața Bisericii	150

15. 6. Tainele ca semne ale prezenței lucrării lui Hristos	154
15.7. Eshatologia Evangheliei a patra	156
15.8. Viața creștină în teologia Sfântului Ioan	162

CAPITOLUL III

Epistolele Sobornicești 1-2-3 Ioan

1. Enigma autorului	169
2. Școala ioanică	171
3. „Prezbiterul”	173
4. Destinatarii, data și locul scrierii epistolelor	174
5. Epistolele ioaneice și Evanghelia a Patra	177
6. Epistola Întâi Sobornicească a Sfântului Ioan	178
6.1. Genul literar al Epistolei 1 Ioan	178
6.2. Structura literară a Epistolei 1 Ioan	181
6.3. Mesajul Epistolei Întâi Sobornicești a Sfântului Ioan	184
6.4. Genul literar, structura și mesajul Epistolelor 2 și 3 Ioan	187
7. Analiza exegetico-duhovnicească a textului Epistolei 1 Ioan	190
7.1. Prologul despre Cuvântul Vieții (1 Ioan 1, 1-4)	190
7.2. Partea I: Comuniunea cu „Dumnezeu care este lumină” (1 Ioan 1, 5 - 2, 27)	195
7.2.1. „Dumnezeu este lumină” (1 Ioan 1, 5-10)	195
7.2.2. Cunoașterea lui Dumnezeu (1 Ioan 2, 1-6)	201
7.2.3. Porunca veche și nouă (1 Ioan 2, 7-11)	209
7.2.4. „Ați biruit pe cel rău, nu iubiți lumea” (1 Ioan 2, 12-17)	213
7.2.5. Antihristul și ungerea sfântă a creștinilor (1 Ioan 2, 18-27)	221

7.3. Partea a II-a: Comuniunea cu „Dumnezeu care este drept” și filiația divină (1 Ioan 2, 28 - 4, 6)	230
7.3.1. Fiii lui Dumnezeu împlinesc dreptatea (1 Ioan 2, 28 - 3, 10)	230
7.3.2. Să ne iubim unii pe alții ca să rămânem în adevăr (1 Ioan 3, 11-24)	238
7.3.3. Duhul lui Dumnezeu și cel al lui antihrist (1 Ioan 4, 1-6)	247
7.4. Partea a III-a: Comuniunea cu „Dumnezeu care este iubire” (1 Ioan 4, 7 - 5, 12)	254
7.4.1. „Dumnezeu este iubire” (1 Ioan 4, 7-21)	254
7.4.2. Credința și iubirea: Biruința asupra lumii (1 Ioan 5, 1 - 12)	265
7.4.3. Epilogul (1 Ioan 5, 13-21)	272

CAPITOLUL IV

Apocalipsa Sfântului Ioan277

1. Apocalipsa Sfântului Ioan și genul literar apocaliptic	280
2. Mediul liturgic și contextul global al cărții	283
3. Structura literară și conținutul	287
4. Limba și stilul	294
5. Autorul	296
6. Locul și data scrierii	300
7. Destinatarii și scopul	302
8. Critica textuală și canonicitatea	304
9. Interpretarea Apocalipsei Sfântului Ioan	308
10. Universul simbolic al Apocalipsei Sfântului Ioan	310
10.1. Simbolismul cosmic	314
10.2. Simbolismul teriomorf	315
10.3. Simbolismul antropologic	316

10.4. Simbolismul cromatic	317
10.4. Simbolismul aritmetic	318
11. Mesajul duhovnicesc	
al Apocalipsei Sfântului Ioan	323
11.1. Dimensiunea liturgică	
a Apocalipsei Sfântului Ioan	326
11.2. Dialogul liturgic inițial (Apoc. 1, 4-8)	327
11.3. Vechiul Testament ca text profetic	
și substrat ideatic al Apocalipsei	332
11.4. Așteptarea venirii lui Hristos	334
11.5. Vedenia inaugurală	
a Fiului Omului (Apoc. 1, 9-20)	336
11.6. Substratul liturgic	337
11.7. Liturghia cosmică a celebrării creației	
și răscumpărării (Apoc. 4-5)	340
11.8. Preoția și Jertfa lui Hristos	345
11.9. Cele șapte Fericiri ale Apocalipsei	348
11.9.1. O fericire inițială și una concluzivă:	
„Fericit este cel ce citește și cei ce ascultă cuvintele	
proorociei” (Apoc. 1, 3) și „Fericit cel ce păzește	
cuvintele prorociei acestei cărți” (Apoc. 22, 7)	349
11.9.2. „Feriți cei morți, cei ce acum	
mor întru Domnul!” (Apoc. 14, 13)	350
11.9.3. „Fericit și sfânt este cel ce are parte de	
învierea cea dintâi” (Apoc. 20, 6)	352
11.9.4. „Feriți cei chemați la cina nunții Mielului!”	
(Apoc. 19, 9)	354
11.9.5. „Fericit este cel ce priveghează și păstrează	
veșmintele sale” (Apoc. 16, 15)	354
11.9.6. „Feriți cei ce spală veșmintele lor”	
(Apoc. 22, 14)	355
11.10. Imnele liturgice în cartea Apocalipsei	356

11.11. Botezul și Euharistia, tainele fundamentale prezente în Apocalipsă	361
11.12. Însemnătatea muceniei	365
12. Probleme dezbătute în hermeneutica Apocalipsei	369
12.1. Împărăția de 1000 de ani a lui Hristos (Apoc. 20, 1-6)	369
12.2. Măsurarea templului lui Dumnezeu (Apoc. 11, 1-2)	371
12.3. „Cei doi martori ai Mei” (Apoc. 11, 1-14)	372
12.4. Femeia din Apocalipsă și Antihristul (Apoc. 12 – 13)	374
Concluzie	377

<i>În loc de postfață</i>	379
---------------------------------	-----

CUVÂNT ÎNAINTE

Am adunat în prezentul volum câteva studii dedicate scrierilor atribuite de tradiția Bisericii apostolice Sfântului Ioan, deoarece ele constituie memoria teologică despre Iisus Hristos, transmisă de cel mai tânăr ucenic și apostol al Domnului. În descrierea momentului Cinei celei de Taină, întâlnim pentru prima dată, folosită în Evanghelia a Patra, expresia „ucenicul pe care-l iubea Iisus”. Apostolul Ioan era lângă Iisus, „în sânul lui Iisus” (ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ; în Ioan 13, 23), cu capul plecat pe pieptul Său, într-o atitudine de afecțiune, prietenie, intimitate. Titlul grec atribuit lui Ioan este de *epistethios* (ἐπίσθητιος), adică „cel care și-a pus capul pe pieptul lui Iisus”. Sfinții Părinți ai Bisericii de limbă greacă l-au numit astfel pe Sfântul Ioan, pentru a arăta că el, mai bine decât toți ceilalți apostoli, a înțeles cel mai adânc taina persoanei lui Iisus Hristos. El este cel care a băut apa vie a Duhului direct de la izvor, „de la sânul Fiului”, Care este „în sânul Tatălui”: „Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată; Fiul cel Unul-Născut, Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut” (Ioan 1, 18).

Evanghelistul care și-a plecat capul pe pieptul lui Iisus a recunoscut profunzimea Cuvântului întrupat în Iisus. Iar Iisus Hristos, în calitate de Unic Fiu, născut din veșnicie, *Mono-ghenes* (Ioan 1, 18), se află în aceeași relație de comuniune și iubire cu Dumnezeu-Tatăl. Vedem astfel și cum se ajunge la

cunoașterea și iubirea lui Dumnezeu. Tatăl Își descoperă iubirea prin Fiul Său, iar Acesta Se face cunoscut Ucenicului capabil de iubire dezinteresată și de atitudine smerită. Merită, de asemenea, să subliniem și ceea ce Domnul Iisus îi spune Sfântului Petru despre Ioan, Apostolul iubit: „Dacă voiesc ca acesta să rămână până ce voi veni, ce ai tu?” (Ioan 21, 23). De la aceste cuvinte s-a născut legenda care ar fi vrut ca Ioan să rămână veșnic viu pe pământ și să nu mai moară. Însă Iisus nu a spus că el nu va muri. Înțelesul adevărat este altul: este el, Ioan – care a consemnat în scris aceste mărturii evanghelice – cel care va rămâne viu prin ele, până la a doua venire a lui Hristos: „Acestea s-au scris ca voi să continuați să credeți că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, și, crezând, să aveți viață în numele Lui” (Ioan 20, 31).

Capitolul 21 al Evangheliei a Patra, care nu a fost scris de Apostolul Ioan, ci de unul dintre ucenicii săi, adaugă profilului Sfântului Ioan o trăsătură semnificativă. Dacă în restul Evangheliei este prezentat totdeauna ca fiind „celălalt ucenic” sau „ucenicul pe care-l iubea Iisus”, în finalul Evangheliei este numit „ucenicul care rămâne” (Ioan 21, 22-23). Ioan este numit „cel care rămâne”, prin folosirea unui verb – *ménein* – întâlnit foarte frecvent în Evanghelia a Patra și în Prima Epistolă a lui Ioan, un verb, așadar, foarte îndrăgit de Sfântul Ioan însuși, deoarece acesta exprimă o realitate duhovnicească foarte profundă. Nu este întâmplător faptul că acest verb caracterizează relația Apostolului Ioan cu Mântuitorul Hristos încă din primul moment al întâlnirii celor doi. Împreună cu Andrei, Ioan i-a urmat Mântuitorului (καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ; *kai êkoloúthêsan*, cf. Ioan 1, 37), în ascultare și iubire, la recomandarea Sfântului Ioan Botezătorul. „Iar Iisus, întorcându-Se și văzându-i că merg după El, le-a zis: Ce căutați?” (Ioan 1, 38). În acest caz, cei doi ucenici ai lui Ioan Botezătorul, Andrei și

Ioan, ar fi trebuit să răspundă, probabil, că Îl caută pe „Mielul lui Dumnezeu”, pe Mesia, însă ei Îi răspund lui Iisus punându-i o întrebare: „Rabi (care se tâlcuiește: Învățătorule), unde locuiești”? (Ioan 1, 38). Este primul cuvânt rostit de Ioan, ca răspuns la primul cuvânt adresat lui de Iisus, potrivit Evangheliei a Patra: ποῦ μένεις (*poû méneis?*) – „Unde locuiești (Unde rămâi)? [...] Au mers deci și au văzut unde locuia; și au rămas la El în ziua aceea. Era ca la ceasul al zecelea” (Ioan 1, 39). De trei ori în două versete (Ioan 1, 38-39) revine verbul *ménein* („a locui, a rămâne”), astfel încât înțelegem că verbul „a locui, a rămâne”, alături de celălalt verb, *akolouthēin* („a merge după cineva, a urma cuiva”), folosit, și el, tot de trei ori, în puține versete (Ioan 1, 37, 38 și 40), sunt verbele care exprimă vocația și dorința de a trăi alături de Hristos, de a împărtăși modul Lui de viață. Pentru ceilalți evangheliști, chemarea adresată de Hristos celor care doresc să-L urmeze este redată numai cu ajutorul verbului *akolouthēin*. Ne întrebăm atunci: de ce Ioan folosește, pe lângă verbul „a urma, a merge după”, și verbul „a locui, a rămâne”? Sfântul Ioan conferă un înțeles simbolic și duhovnicesc amintirii istorice a chemării sale de către Domnul și astfel dorește să-l invite și pe cititorul operei sale să se străduiască să înțeleagă profunzimea și extensia mesajului iubirii lui Hristos, care-l modelează pe fiecare ucenic, care dorește să-i urmeze și să rămână, asemenea lui, cu Mântuitorul. Pentru Sfântul Ioan nu este vorba numai de urmarea lui Iisus, ci și de rămânerea întru El, deoarece această rămânere exprimă, foarte concret, o relație matură, stabilă a ucenicului cu Învățătorul său.

Ce vrea să însemne o relație matură sau a deveni creștin matur în credință? Sfântul Ioan ar răspunde: „să rămâi în dragostea lui Dumnezeu”. Dacă urmarea (sau viața în Hristos) implică efort și stăruință, rămânerea sau locuirea în Hristos

este o artă, este, de fapt, *arta de a iubi* dezinteresat, adevărata *ars amandi* prin excelență. Dăruire sau iubirea jertfelnică, chiar și în viața de cuplu, are loc numai atunci când iubirea este matură, adultă și stabilă. Când relația de credință și iubire cu Domnul și Învățătorul este atât de profundă, de stabilă, atunci ea nu mai este exterioară, nu mai este nici superficială și nici fragilă; când nu mai este nevoie de multe cuvinte, atunci există rămânerea duhovnicească, ca interioritate reciprocă, asigurată de harul Mângâietorului. Iar în Evanghelia a Patra, Domnul ne spune: „Dacă veți rămâne în cuvântul Meu, sunteți cu adevărat ucenicii Mei; și veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi” (Ioan 8, 31-32). Adică, ne spune Mântuitorul, dacă cineva se înrădăcinează în Hristos, dacă rămâne satornic în cuvântul Domnului și nu mai este o persoană oscilantă, instabilă și indecisă, atunci are o legătură matură, liberă și adevărată cu Dumnezeu și, atunci, va cunoaște marea libertate a fiilor lui Dumnezeu. Iar Iisus continuă, zicând pentru cei care nu ar fi înțeles bine: „Iar robul nu rămâne în casă în veac; Fiul însă rămâne în veac. Deci, dacă Fiul vă va face liberi, liberi veți fi într-adevăr” (Ioan 8, 35-36). Iată, deci, de la chemare la rămânere, de la condiția de robi la cea de fii, de la condiția celui care ascultă de lege la situația de a trăi în libertatea față de lege. A stabili o relație permanentă, stabilă, liniștită, în deplină isihie, nu în răătăcirii și neliniști metafizice, ci prin ascultarea Cuvântului întrupat, înseamnă a fi într-adevăr un om liber.

În partea a doua a Evangheliei sale, Sfântul Ioan ne descoperă și mai mult ce înseamnă „a rămâne” sau „a locui întru”. Începând cu capitolul 15, verbul *ménein* revine cu și mai mare insistență, iar evanghelistul ajunge să afirme că, dacă se rămâne în Iisus, și El rămâne în noi! Dacă Cuvântul este păstrat și păzit, nu numai că ne face să rămânem întru El, precum mlădița pe trunchiul viței de vie (Ioan 15, 4), ci această rămânere devine reciprocă, iar Iisus rămâne întru noi (Ioan 15, 4, 5, 7 ș.u.).

Rămânerea definește situația matură a experienței creștine, la care trebuie să tindă fiecare persoană care a făcut primii pași pe calea credinței. Modelul acestei rămăneri, a reciprocității interioare și stabile în Duhul Sfânt, este cel al rămănerii Tatălui în Fiul, și a Fiului în Tatăl (Ioan 14, 10-11), și a Duhului Sfânt și în Tatăl, precum în Fiul (Ioan 1, 32-33; 15, 26): este *modelul treimic al comuniunii interpersonale* de iubire și dăruire, structura supremei iubiri și manifestări a lui Dumnezeu. De aceea, rămânerea sau locuirea reciprocă este dinamică, inepuizabilă; este o taină nupțială.

Viața duhovnicească a celor ce cred în Hristos Domnul este viața lor cu Dumnezeu, înțeles în această dinamică, a fraternității noastre în Numele lui Iisus Hristos, a vieții noastre de comuniune, a Bisericii lui Hristos pe pământ. A rămâne în Dumnezeu înseamnă a fi stabil în relația cu El, dar și a rămâne credincios fraților și surorilor care împărtășesc aceleași valori cu tine; înseamnă a dobândi împreună cu ei o relație matură, capacitatea de a depăși diferențele, de a iubi fără a fi tulburat de celălalt, a rămâne totdeauna ancorat în credința și nădejdea vie, a lucrării iubirii fraterne, în *isihia* și *makrothymia* așteptării și grăbirii venirii Domnului.

Altminteri, potrivit Evangheliei a Patra, suntem niște diletanți, persoane imature, care nu cresc în cunoașterea și iubirea lui Dumnezeu și care rămân formal ucenici ai Domnului. Nu este suficient să te înflăcărezi la început, când descoperi calea credinței – aceasta este numai începutul; rămânerea în Dumnezeu, până la ultima suflare, este maturitatea experienței creștine. În vremuri de prigoană, când totul se arată a fi fragil, iar trădarea și renegarea sunt la îndemâna tuturor, numai cei care și-au consolidat relația și au rămas întemeiați în experiența iubirii dumnezeiești rezistă. De aceea, în istoria Pătimirilor Domnului, potrivit Evangheliei a Patra, toți ceilalți ucenici au